

ШЫН

СОВЕТ ЭМИЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАН
КЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТ БОЛГАН КЫЗЫЛ ХОРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
АВГУСТ
6
ЧЕТВЕРГ
№ 156 (4384)

Өрттө 20 коп

Демир орук транспортуна ажалдагыларга чакырылган (1 арым).
Сиген кезилдезинин темпизин дүргедер (1 арым).
П. Ушанов. — Мал чечнерин чер кырынга силостаар арганы калбаа-биле ажыглаар (1 арым).
Тыва автономнуг областа хой урууларын пелерия «Ненин алдары» орденнер-биле болган «Ненин медаль» медалдар-биле маансаар дугайында РСФСР-нин Дади Советинин Президиумунун Чаралы (2 арым).
М. Семен. — Социалисттик чарыкша улам белки түнелдер дөм (2 арым).
Х. Доржу. — Түнелдер болган хулаа-гелер (2 арым).
Х. Самбылдай. — Шаңнал орук кин-ген (2 арым).
Д. Бегзи. — Усна-Нуур халдун чогуу-ла (2 арым).
В. Шаркши. — Амдыралче ханы син-ниги кирер (3 арым).
Школаардан медальер (3 арым).

(2 арым).
М. Семен. — Социалисттик чарыкша улам белки түнелдер дөм (2 арым).
Х. Доржу. — Түнелдер болган хулаа-гелер (2 арым).
Х. Самбылдай. — Шаңнал орук кин-ген (2 арым).
Д. Бегзи. — Усна-Нуур халдун чогуу-ла (2 арым).
В. Шаркши. — Амдыралче ханы син-ниги кирер (3 арым).
Школаардан медальер (3 арым).

А. Шестерикова. — Архив терөөн ажа-хилерге профессионалдеринин ролу (3 арым).
ОСР-нин ЖЛС АЖЫЛ-АГЫЛЫНЫҢ ЧЕДИШКЕННИРИНИН ДЕЛЕТЕЗИНДЕ:
Н. Поляков. — Совет энергетиканын кү-чүлүгү халдунда (3—4 арымнар).
АКШ-тын президентини Д. Д. Эйзенхауэрин парзалат конференцияны (4 арым).
ТӨӨГҮЛҮГ БОЛУШКҮННАР (4 арым).
Румынияда херетел кооперацияны (4 арым).

ДУЖУТ АЖААП АЛЫШКЫНЫҢ ОРГАНИЗАСТЫГ ЭРТИРЕР

Областын колхозтарынын болган советтеринин таралыштары аман-ла топтош дүжүт ажаап алышкынычте массалык-биле өткөн кирер. СЭБ-нин ХХI съездинин төмүтүлүшүнүн чараларына со-рук кирген биетин областын көзө ажал-агылдын ажал-агылчылары чурта хой тарааны, картофельди, жогааларын бээр, нинтинин мал ажылынга быжыг чек-сүүнү тур-гузар дөм кылымкай ажалдап турар.

Чеди чылдын бирги чынында та-раа культураларын угуу обла-стын ажалчы чоннарын өртүр ту-рар. Тараа культураларын, куу-рунун болган өскө-лаа культу-раларын таралыштарынын ажи бай-ламы хову ажалынун продуктла-рын бүдүрү болган күртөгө сар-лазы-биле социалисттик хулаа-гелерин чедикшигинин күтүсүрине иделди берип турар.

Ам дүжүт ажаап алышкынычте белеткел чоруп турар үдө журна-чы ажал-агылдар тараанын нини чылдыкын каныг хемчөгө көнү-чүлү, ову күртөгө кайи хирени салып болуру, кезилдегин хулаа-зын каныг арга-биле кызырал, чаа дүжүтүлү болган тараа бүтү-нүлүгү каныг хулаа-гелерин деп толаргай саналганын кылып, ажаап алышкынычте хымачалыг белеткенин турар. Мынд ажал-агылдарга Каз-Хем районун «Тиле-гел», Чоон-Хемчигин «Искра», Чоо-Халдун «Бурнулар» колхозта-ры болган өскө-лаа колхозтар ха-маарын.

Баз-Хем районун «Тиле-гел» колхозу тараа ажаап алышкыны-нын техниканын чакан өгөдөл сеп-те өгөдөл. Ол колхоз 8 көбөй-манын, 6 афеттин жатгаларын бүрүн септеп жоосон. Септегелге херетгээр артык кезеттер четпейн турор-лаа, механизаторлар Семен Кирданин, Клим Юсупов, Нико-лай Алышев олар септегелге кызы-лаа ажалдап турар. Механизатор-ларын ийи шаң септеттинген. Ажаап алышкынычте ажалдар ме-ханизаторлар-биле колхоз бүтүн халдыртыган. Автогелерин, ку-рулгала чаралары, тараа сөөртү 8 автомашиналар, үш хову турлаа бе-лен. Бо бүтү белеткенин түн-дө колхоз 2600 га тараа кул-тураларын 100 хуу аныган ажаар арга-биле ажаап алыр сорулганы салган.

Ажаап алышкынычте бүтү та-ламы белеткенин турар ажал-агыл-дар чурта Каз-Хемин «Тиле-гел» колхозу өскө, нини ажал-агылдар областа ажал хой. Мынд бол-лаа колхозтарын болган советтар-нын хой кези ажаап алышкынычте дымка багы белеткенин турары демдегелери чутула. Танды, Каз-Хем, Бил-Хем, Улуг-Хем районна-рын колхозтарында, Сүт-Хал, Бай-Тайга МТС-терде, «УТКА 25 чылы», «Барлык», «Мехетей», «Тиле-гел» советтарда дүжүт ажаап алыш-кынычте белеткел нини-биле дендин багы чоруттууну турар. Бо ажал-агылдарга комбайнар, жат-калар, тараа арыглар машиналар, шаңнар, тараа складтарынын сеп-тегел арга чедир четче дооза-байн турар.

Бо бүтү болза, СЭБ районна-ры болган райуускомнар, көзө ажал-агыл инспекциялары, ОТС-тер ду-жүт ажаап алышкынычте белет-кел таламы-биле баш бурунгар шиптирлуг хемчөг албаанын, бе-леткелдин узамдыгынын-биле

Демир орук транспортуна ажалдакчыларынга чакактын шаңналы

Демир орук транспортуна хаж-жүдөинге чедип алган чедикши-кенин дөм демир орук транспор-туна 4.746 ажалдакчыларын ССР-нин Дади Советинин Прези-денту өрденер-биле болган медаль-дар-биле шаңнаан.

Ленин орден-биле 569 кизи шаңнаткан. Оларнын аразында Омск демир оруунун Славгородта паровоз депозунун машинни А. П. Савчук, Калинин демир оруунун Илчиг аттыг локомотив депозунун электровоз машинни Ф. А. Зайцев, Куйбышев демир оруунун Лу-кинскте орук мастери Н. С. Назар-кин, Свердловск демир оруунун Перде кондукторларын кол кон-дуктору М. А. Бенин, Мурнуу-Барыин чүк демир оруунун Каза-тинде вагон депозунун бригадирин Н. С. Шалатов олар бар.

Бүш-ажылы Кызыл тук орден-биле 1.278 кизи, «Хүндүлдеди

сиген амыр энтежип келгенин хе-речилеп турар. Бо-ла чоруктуу чыдаганын-биле өрткөн чымын и-ла хой колхозтар болган советтар тараа кезилдегелге оодала кирген, тараанын улуг чидиргелерин бол-дурганын каттаптайн, оон чогуу түнелди үндөөс чотур.

Дүжүт ажаап алышкыныч — күженишкенин үе, ол партия, совет, көзө ажал-агыл органи-зациядан, көзө ажал-агылдын бүтү ажал-агылчыларын, хамытын мурунда механизаторлардан бе-дик организастиг чоруту неген турар. Ажаап алышкыныч болган совет-сөөк бүтүгелге, бригада бүтүгелге организастиг ажалын шыктын күштелдерин неген турар.

Ам кол сорулга болза, бүтү-ле белеткел ажалдын организастиг доозары, техниканы, транспортту, склад оран-салаларын, шаңнарын, хову тураларын ажи шынардыг белеткелер болур.

Бастин областа бо чымын дүжүт ажаап алышкыныч септирала доозар ужурут. Биетин байдалы-кыс-биле алырга дүжүтүлү чидир-гелер-биле демекселге аныган ажаар арга улуг ужуру-дузалам болун турарын өрткөн чымын дүжүтүлүгү бүтүрелди-биле жүргөсөн. Областа таралыштан тараа культуралары-нын 90 хууун бо чымын аныган ажаап алыр деп сорулга механизаторларын мурунда салган. Ол болза, көзө ажал-агылдын бүтү ажал-агылчыларын ажалыга ха-жымын болба дүжүт болур ужу-рут. Мынчанга механизатор кал-дарын беленин, аныган ажаар артык дүжүт темпизин болган бе-дик шынардыг чорутуу шынарын база катан хынап херч керек.

Тараа хулаан алыр пунктулар-нын ажалдакчыларын, автогел-спорт организастигларын, культу-ралын, салынтын, нинтинин чеме-ниге чедиргелер ажалдакчылар ду-жүт ажаап алышкынычте бе-лен болур ужурут. Чүт дөзөгө, ажаап алышкыныч чурта көзө ажал-агылдын ажал-агылчыларын херөө өскө, ол болза областын бүтү ажал-агылчыны күженишкенин бол-ган кыска үеин кампанын. Мас-салыг ажаап алышкынычтө өскө өскө. Көзө ажал-агыл чымын бо чу-гула кампанынга үдөгелерин бе-леткелери, тараа кезилдегин кыска хулаааа организастиг чорутары, дүжүтүн чидирин болдурбайн — дайынчы сорулга болур.

Партия, совет, көзө ажал-агыл органиары, колхозтар баштаар че-рлери, советтарнын дирекциялары дүжүт ажаап алышкынычте бе-леткелде бүтү четистерин дон-дооан уруулаар, ажаап алышкынычте ооздалашкын чокка, организастиг өгөдөлөрүн ажалдар хемчегелерин алыр ужурут.

Биетин областын хоорайларын, суурларын ажалчы чоннары кол-хозтарга болган советтарга улуг дузаламчы көргүсүлганын, биетин көзө ажал-агылчыларын алдарыг ажал-агылчылар-биле калы өрткөн чылдарда шынаш дүжүтү органи-застиг болган чидирин чок ажаап алыр база күртөгө муу-мун пуд тарааны бээр дөзөгүнө бүтүрелди. Ол идегелди чедикшигинин күтүсүр-түдө, көзө ажал-агылдын ажал-агыл чидирү, механизатор бүтү-дү ажаап алышкынычте нияк белеткел-ди ужуражыр, ажалын баштайгы хүниериен өгөдөлөш бе-дик бүтү-рүтүлүгү ажалдар херек.

СИГЕН КЕЗИЛДЕЗИНИН ТЕМПИЗИН ДҮРГЕДЕДИР

Ленин аттыг колхозта

Тес-Хем районун бүтү колхоз-чулары мадыг баш санын өс-түрү болган продуктуну бедир таламы-биле салынган улуг сору-галарын ажалдап болганмыр, малга быжыг чек-сүүнү тургу-зар дөм көзүлүшүгүнүгү ажал-дап туралар. Районун колхозтары сиген кезилдегин дүжүт ажаап алышкынычте бети-де доозар ден хулаагелни алган, ила өгө-дөлө мал чечнеринин белеткел-чеге организастиг кирген.

Ленин аттыг көзө ажал-агыл ар-теги малчылардан аныга мал чеч-белеткел 4 бригаданы тургускан. Эм Силиннин ууртууны № 4 бри-гаданын бекиттерин Теректи-Хем-Ажыкын ажи үнүштүгү сеп-тин кезип турар. Бригаданын 25 бекиттеринде тракторист Ара-тач «ДТ-28» деп каркылыг тра-ктор-биле күдө 18 гектарын кезер планын 125 хуу күтүсүдү турар.

Бүдүчү Санчы-оол, хөзөн сөө-ртүчүгү комсомолчу Уранай шынаш күш-ажыга бе-дик көргүзүл-гөрү болган. Бригаданын бекит-теринде 1300 центнер сипенин башуу сарыааттан, борондун хү-нерде 29 тонна силосту салганар. Эм Доржунун ууртууны № 1 бри-гада Чинге-Хараганда кезип турар черинин га бүтүгелден 21 центнер сипенин кезип ан турар.

Мал ажылынын продукттарын бүдүрү болган белеткелер таламы-биле 1959 чылдын ийги кватра-лында бе-дик көргүзүлгөрү дөм Тыва областа шипчир Кызыл тук ты-сыг дугайында РСФСР-нин Ми-нистрлер Чөвүлгелдин дозаламгы соруу кирген колхозчулар малга четчир чечин белеткел алыр дөм кызылаа ажалдап турар. Малга чеч белеткелер ажалга белеткелди

канчаар тургускан болдур, түн-дөлөр оон хамаржыры балдыр. Колхоз баштаар чери, партия ком-птеди чутула кампанын политик-тиг ужуру-дузалам чедир үнелелди, техника болган кизи күтү-биле халдырар таламы-биле сипен кезил-дегел чедик чок белеткелдин киргенин айтыр херек. Тускай тур-гускулаан сипенчелер бригадала-рынга болган малчылардан тур-густунган бригадаларга сипен ке-зилдегин кампаны уюнда пар-тиялык масса-политиктиг ажалы-нын болган бригадаларга бүдүр-гелерин тургустунмаан турган.

Мынчанга барык бүдүн айым дүжүтүндө сипен кезилдегинин пла-нын чүгө 19.2 хуу күтүсүдүгел ажалын куду темпизин илерди турар. Сигенчилер бригадаларында кал салынган, агитхулаустарын ховар таварыгалаарга үндүрүп, ха-на паразалыгына мурунчаларын дүжүтүлгөн чидир, ажалга ча-лаа, шипен кижилерин шүтүчү-лүгү кол чепсек калдыр көрбөй турар. Бригадаларга пертүгү сабырчалары тургустунмаан. Ажал-агылчыларын мал чеч белеткелер таламы-биле бедиктен бот-хулаа-гелерин дөткел, сипенчилер ортуу-га социалисттик чарыкша калбартып турган сипен кезилдегинин тем-пизин дүргедер таламы-биле шип-тирлуг хемчегелерин алыр ужуруг турбузе, өрткөн тенни нини-де бригадаларга социалисттик чарык-шын каныг-лаа ховирин калбарт-маан. Колхозта партия комитетинин секретары эм Сам-Бахра чутула кампаны уюнда партияг уу-рулганы кошпады, агитация ажал-агылчы кичи-гел сабайн келген. О. Шынаада малчылардан тургус-тунган 3 бригадаларда байдал дыка

багы. Ила 29-та кышталарда сип-ген кезип үер дөм үш бригадалар-нын чакыны-лаа ол хүн ажыга үнөөн. Малчыларын бригадала-рын организастиг-биле барган эм Ячын (колхоз даргазынын ора-качыны), кизи өмчөн эм Байыр-оол олар бөдүк аргаламашкыны организастан, 5 хонута ажал кыл-байн турга СЭБ районунун тө-лөөн эм Төгүс-оол каныг-лаа хем-чөг албаан.

Колхозчу-лаа, райончу-лаа чамык уурутуучу ажалдакчылар малга чеч белеткел алыр кам-панын үнелел көрбөй турар ужу-рунда дыка хой шип-те шынаш ха-лаа өртүл, харын чамык бригадала-рда күш-ажыг чоруму быжыг тургустунмаан илереп турар. Оон чакыгел колхозта ВЛКСМ комитет-тин секретары Чооду Серен-оол-дун ууртууны № 2 бригадалагыт-шин тургустунмаан, кыда ажал-дап турар ажалчы кыганы ажал-агылдын хемчөгелерин баштай турарын чутулаарга четчир. Ила төнчү-түндө Серен-оол сипенге ажалдап турган кижилерин боттарында кым баш күш-хууун ажалдап ал-ганын айтырар даямы кызыр ужу-рга таварышкан. Ол бригаданын эм Сам-Бахра бөдү уурутуп турган хи-ренде күш-ажылы шын органи-застан шыдааан.

Дүжүт ажаап алышкынычте бети-де малга 70 муң центнер чеч белеткелер планын күтүсүдү алыр дөм бүтү күштү салып, мынганга ажал шынаш кизи бүтүгел сипен кезилдегинин мобилизастиг не-теткенин турар. Колхоз малга чеч белеткелеринин планын чедир, харын алыр күтүсүдүгел бүтү аргалары бар.

Б. С. ТОВАРИШАЙ.

Дүжүт ажаап алышкынычте бети-де малга 70 муң центнер чеч белеткелер планын күтүсүдү алыр дөм бүтү күштү салып, мынганга ажал шынаш кизи бүтүгел сипен кезилдегинин мобилизастиг не-теткенин турар. Колхоз малга чеч белеткелеринин планын чедир, харын алыр күтүсүдүгел бүтү аргалары бар.

Б. С. ТОВАРИШАЙ.

Болхозчулар Чарыктын төлө-лөдүн бүтүгел дөткөсөн. Концерттик кижилеринден Мария Шалык «Декей оо» деп та-нымын, Урангай биле Кара-оол «Ди-лешон кижилер» деп чалга, ара-жыг хову бригадиринин дугайында шоодулуг көргүзүгү өм ойнан күтүсүткенер.

Сөөт болган фотоу Т. Чымбалакты.

Мал чечнерин чер кырынга силостаар арганы калбаа-биле ажыглаар

Мал ажылы улам ирай хөт-жү-деринин болган оң продуктуну бедиринин көл негеделеринин би-рөөн болза, кымын-лаа база ху-ку, чакы-лаа үдө малды четчир санын ажи силос-биле халдырар болур.

Эки шынардыг силос-биле мал-ды чечнерин мадыг бе-дик продукту-дун болган тыгүр чорун халы-мын, мадыг калдым баштайн, чам малдын азыр чорун болдур-байн турар. Малга чечкерген 3—4 тонна силос бүтүгү бир тонна сүт болур.

Бир илекке 8 тонна чедир шы-ныг чечнер чечкерген «Өк» соз-хуушта 1958. чылда бир илектен ортукка сүт салдым 2030 кг. а 1959 чылдын бирги чартымын 1079 кг. «Мехетей» советка 1958 чылда 1984 кг. бо чылдын бирги чартымын 1106 кг. болган. Мур-нуку чылдарга болдурга малды хой силос-биле чечкерген Каз-Хем рай-онунун «Октябрь 14 чылы» колхоз-ка эйт-сүт утанышкынын бир илекке оонаштыр ортукка сүт саа-зын.

«Элегес» советок хойларын силос-биле чечкерген, бир хойдан нарыз дук кыргылаан 1958 чылда 2,3 кг. турганмын 4,1 кг. а чамык коданнарга—протерини—5 кг. кие хойларын—4,5 кг. чедирген.

Силос салырынга таарымчалыг дөзө культураалар болза, кукуруза болган люцерна-кукуруза-сула, чоч-ка-тараа-кукуруза халуктары болган өскө-лаа сипенер болур. Мы-нды болза-лаа эки шынардыг силос алыр төлөдө, силос культураалы ажал алырынын болган оң салы-рынын техниканын таламы-биле кол чуртунгар ажал-агыл бүтү-гелге шыктын салгыр херек. Бүтү-ле силос салыр тудулар: трамше-лар, чартык башналар, онгарлар 65-тен 75 хуу чедир шык силос массанын салырга сүт өтүрбөс ха-

наларыг болган дүптүт болур ужурут. Салып турар силос болза, силос кезер машинага азы силос комбайныга үрүмтеттинген, трактор, айт-биле болган өскө-лаа арга-биле эки тыртыганын тура-рын чутула. Силос салышкынынын бүтү чорудуга 2—3 хонугу шы-ныгел бүтүн дөзүлганын, силостун кы-рын эки шыптыганын турар ужурут. Элеиниң хөрүгүнүгү болган чер ажалын суу чок черге силос са-лырынын бот-үзөдүн чидирин-би-ле силос массанын сипенин, азы са-зыныг ийи сараадынын аразына, тодартылаарга чер кырынын силос-ташкынынын арганы-биле силос-тан болур.

Мал чечнерин чер кырынга силос-таарга бот-боттарынын аразы 3,5—5 метр мурал, бе-дик 2—2,5 метр ийи хаваны чер кырынга туртуу-алыр. Ол чер кырында трамше шы-наш салгындар. Чер кырынын трамшелынын халаларын аны-бү-түлүгү катералардан: туубудан, даш-тан, бөгөн плиталардан, калык мыштан, хыртчандан, аргын кзын тыраалан кылыр.

Чер кырынын трамшелын тур-гузуу турар шөкүтенин маанаш бетондан кылып, ову эки дөзүлгө-нүгү чутула. Силос салышкыны-нын бот-үзөдүн улам чидирин-биле силосту сипен азы саваң са-рааттарынын аразыга чер кырынга силостаар арга-биле салыр арганы чакык областарда ажалдап турар. Чижээ, ол арганын маанашыга бол-ган электржикиге таламы-биле Бүтү-авилдин өртөм-шипчигел и-ститудунун турулга ажал-агылы-га (Ростов областа, Зернов хой-рай), Чалов областын колхозтары-га, Казах ОСР-нин колхозтарына болган советтарынга база өскө-лаа ажал-агылдарга херек кырынга ажалдап болган оон эки түнелдер алдыган.

Биетин областын дыка хой кол-хозтары бо чымын силосту чер кы-рынга салырынын арганын ажал-лаар, колхозтар болган советтар-лаан бөдүгүлү чер кырынын арганы-биле 33.600 тонна силосту салыр ужурут. Оң шиптинден Улуг-Хем районун колхозтары 6500 тонна, Чоон-Хемчигин—3400 тонна, Каз-Хемин—6200 тонна, Бил-Хемин—3000 тонна силосту салыр. «Тиле-гел» советтун зоотехниги эм А. Бакуменко 4.900 тонна силос са-

байлап дүжүт чалап алыр Машина-хал белем бе ынар? Элек тараа дамып сөөртүр Эрес эрлер чеме хирел? Ажаар-сава, кынар-чазы, Ажаап, сөөртүр эрес эрлер Амдында белем эес — Ангаданчир изиг болган.

Түлүш дарга оттуу болган — Дүжү-тулу аныг болган. Дүргөн хемчөг алыр-дыр деп, Дүгү-далаш үнө халаан.

Тараа ажаар хүннер келди! Дагын-дагын хыматтынар! Байлап дүжүт чедип кээр, Байыралады уткуп алыр.

Л. ЧАДАМБА.

Сезен сараат

Барыин-Хемчиг районун «Совет Тыванын 5 чылы» колхозунун сип-челери август мезгилге чедир мал чечкелди белеткелди 53 хууа күт-сүткен. Бо аразында олар 486 га черин сипенин кезип, оон 684 тонна шынарыг сипени ал, 80 са-раатты тургускан.

Мал чечкенин белеткелдине кол-хозтун ногаа, күш, халаан болган ту-дуг бригадаларын колхозтун бүтү-дүгү-биле халаа туттууну, бри-гада бүтүгү планыг оонадыан ажаар күтүсүдү, шүдүгү ажалдаан.

Амгы үдө сипен белеткелдин ийи бригадалында 217 кизи, 109 дол халымы, 2 трактор болган 21 айт, 5 шары дозалам ажалдап турар. Бригадалар ажалын ша-лычтылары хүн бүрү өтүп, мал че-киниң белеткелди дүжүт ажаап алышкынычте бети-де доозар дөм күженишкенин ажалдап тур-рар.

Болхозта партия организасти-нын агитаторлары түс-түс эсөөн, бригадаларга үрүчү барып турар.

Өвүр районун «Торгалыг» кол-хозунун Сарыг-Халда мал чечнери белеткел турар комсомолчу-ажи-актар бригадалынын айт дырба-жы-биле сипен болдурчелер Донгаз Төгүс-оол биле Чалыккай Коңгар-оол олар хүн норманын 150 хуу чедир күтүсүдү, күдө 4 гектар си-генин бөлөр турган 6 гектар че-дирин туралар.

Сөөт болган фотоу Т. Чымбалакты.

ОБЛАСТЫН КОЛХОЗТАРЫНДА БОЛГАН СОВХОЗТАРЫНДА МАЛ ЧЕЧНЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИНИҢ ЧОРУП ТУРАРЫНЫН ДУГАЙЫНДА МЕДЗЭ

(1959 чылдын август 1-ге чедир хуу-биле)

Районнар	Белеткел сипен	Салган силос
Чоон-Хемчиг	43,4	14,5
Эрзин	41,1	70,6
Өвүр	33,6	8,7
Барыин-Хемчиг	31,2	17,7
Сүт-Хал	24,7	15,6
Каз-Хем	24,2	7,9
Току	22,1	225,8
Чоо-Хал	21,7	14,2
Бай-Тайга	20,5	23,1
Тес-Хем	18,6	26,0
Танды	13,3	1,7
Улуг-Хем	10,2	8,4
Бил-Хем	7,6	14,1

Советтар:	«Кызыл партия»	«Тиле-гел»	«Мехетей»	«Өк»	«Барлык»
«Кызыл партия»	41,0	—	—	—	—
«Тиле-гел»	31,4	—	—	—	—
«Мехетей»	21,8	—	—	—	—
«Өк»	17,9	—	—	—	—
«Барлык»	14,7	—	—	—	—
«УТКА 25 чылы»	14,2	—	—	—	—
«Элегес»	10,4	—	—	—	—

Мал чечнеринин белеткелдин өрткөн беш хонуга сипен кезил-дегинин нини хууунга Чоон-Хемчиг район 16,

Москва, 1959 чылдын июнь 18.

В ДАНЫРЫН

Х. ДОРЖУ.

— Бо темниңерни кошкатпас болзунараз планынарны ажыр күү-

— Бо чыдам бая өли джугу алыр боор силер аа, эш Саидан!

— Хүлээлөгөн-лаа дыка бедни гестардан ортумаа-биле 350 центри нотазан масаны алыр бис. Куурузаның үгүзү өрткөн чыдамдын өли болуп турар. Мынчантан аагыс хүлээлөгөнниси чугаажок күүсөдү шыдаар бис.

— Куурузга шөлү моон ыр эвеште каар километр чере. Бекка алаа чедер боор бис—деп, өш Куучүн чугаазам, чаа пресс-подборщикти совуурданың көргүзгөни а Саиданан дидеи.

[illegible][illegible]

Партиянын Топ Комитетинин де-
кабрыда болуп Пленумунга. Тизин-
бастында ол беш чак оюнга бел-
гилер бастың районунун ажал-
шындери бил чакнери белдеткери-
ни быкта хуусада — август 20-
едир доозарын хузагын тувар —
дес сестер-бисе хузагын дооскаш,
би Бунчуга аныктардын кандыс са-
гал барын айтырди.

Олар ол саналга бурта кат-
тып — ол хуусада тутас доозар
дес, чакерин чакны азыр кутсе-
рди бис — деп чыгыс саналга кат-
тышканнар.

Анык кукурузунакан Боза Та-
н

Аптага барык доозулган. Буу чыдар чер 10 гектар чер. Ону чыдар шкылачылар ам эртен келерлер.

Успа-Нуур халдун чоогунан аандакы жөн чыгган шынаазлардын айбек байлыгы совет кижилерин аяк-даа койу-биле ажыктагы кияр. Амы тулаалар ажыктыг ситен келерин булун, совет кижиге ба-дан болур.

Чед чыдым кижилерин калкоту кыжыктарына оред-дими кун-кылчы холлары бо шынаазларын кижелер кал кун ол.

В. СЕГЗМ

АМЫДЫРАЛЧЕ ХАНЫ СИЦНИГИП КИРЕР

«Шын» солунун редакциясы хуулу-не он-он чагаалары бижикчилерден ап турар. Олардын ара-зында шүлүктөрү база бар. Шүлүктөрдүн авторлары яны-бүтү: ачыкчылар, волюнтерлар, тускай эртемчилер. Редакцияга көп турар шүлүктөрдүн утка-шынары, тургузуу, темалары база аны-бүтү.

Чонун күш-ажыгы чедишкенин, өөрүшкүзү, сагыш-сезимин, күлөдөргү уран-чечен сөстүн күжү-биле плеридири оралашкан бижикчилерини ол чамдык шүлүктөри-биле таныштыр көрөдөргү.

Салчактын «Дук кыркычыл-арыта», Хурагадайын «Механизатор», Норбу-Самбуун «Макталга ыры», Чүдүмүн «Трактор» деп шүлүктөрүн совет Тыванын социалисттик кезе-ажыгында чедишкенин, оң сурагыш кижилерини ажал-икин айдарынын турар. Мычаарга Биче-оолдун «Калы чор мен», Өлчөй-оолдун «Хүндүлөр мен» деп шүлүктөри күш-ажыга ынак авертерин, чагааларын көчүлүп көргөскөн. Хурагадайын «Дук-Алаак», Допчаанын «Бай-Тайга» деп шүлүктөрүнө төрөн чөриин байлаан, бодуунун чарчанын мактаан.

Чамдык авторларын шүлүктөрү ынак, ынактык дугайын дөш, өскө-даа темаларын илереткен. Арапчорун «Дук болган ужура-жылга», «Сактын чордун», Өлчөй-оолдун «Сакты бердим» деп шүлүктөрү анык оолдор, кыстарын өөрүшкүзү, ынактыктын күш-ажыгы-биле холбоп көргөскөн. К. Салчактын «Авамга» деп шүлүктүн өскө боду-ла шүлүктүн уткаын чугаалан турар. Контарын «Адым-биле суугас мен» деп шүлүктү тайбыч иштин амылаакчыны совет солдаттын төрөн чуртунга ынак-шынын илереткен.

Яны-бүтү темалары бижиктиген-даа болза, оларын утка-шынары, тургузуу — шүлүк чогаалынын негелдерин долзуу-биле харыскал шыдаас. Мычаарга авторларын редакциядан дилан дүзүр чамдык шүлүктөри сайгарын көрөдөргү.

Пракмы Монгун-Тайгада колхозчу А. Салчактын «Дук кыркычыл-арыта» деп шүлүктө кадарчыларын дүктү өөрүшкүзү дөш күженин-кинин, дук кыркычылдын механизаторларын дугайында бодуны илереткен болган. Авторун илереткен дөш теманы солун. Мычаарга ол чүдүлөр шүлүктө чечке илереткен. Шүлүктө хой кыркычылдарын дүзүлү ажал-икин көрүскөн. Күлөт буртат арзында харыскал чок болган тургузуу — шүлүк чогаалынын бодун негелдерин билин харыскалган турар. Чижэ:

«Чагай дүктү: меринос, кара-тул, тыва хойлар
Шаарандары какаа долду
манжары тур».

Бо одуруулар алаа чугааже шил-чин турар. А ол ынак үстүдөшкөн 14, алаадаа 12 ажал үжү-терил (ажык үжүктөрдүн саны ба-за дең аес).

Чая-Хадун Ленин аттыг колхоз-та Чүдүм «Трактор» деп шүлүктүн-де тракторун колхозчу араатарын ажал-икинге ажыктын көргөскөн.

«Дери, бузу төгүлүжө.

Денге чүтүп тарып чораян».

дөш ийн одурут адым арааттыг ре-

волюция мурунда амыдыралын шын көртүп турар.

Авторун шүлүктө чүлө тра-кторун мактан бижэи, тракторист дугайында көңүс утупкан. Тех-ника дөргө, кижик чокка өзүг бол-гай.

Бир өөс Чүдүмүн шүлүк «Трактор» турган болза, а Хурага-дайын шүлүк «Механизатор». Ху-рагадай ол шүлүктө Тыванын анык механизаторларын ажал-икин, мөзү-шынарын көртүсөр дөш.

«Тарып, чагар дээр шөлдө ажалы хей

Лыжын утка, өөрүшкү кийек берген».

Бо ийн одуругну автор алынаш-тырар болган, ынакчааже өгөшкөдө ажал үжүктөрү «а» биле «ы» алы-нашкан. Шүлүктүн ыдыг бодун тургузуун билип ап, дүргүнү са-гыш керек.

Норбу-Самбуун «Мактал ыры» деп шүлүк чогааларын кадыр-берт оруктарга дүне-хүндүс кызы-мактай ажал-икин дугайын чуга-алан турар.

«Орус уучте чиге көргөш,

Ол, бо долган чоруп оро-
Ондак кылбас кичөөнгейлиг,
Ожук толтуг чолочыны».

Бо күлөткө уаустун ырынын хевирлерин автор шын ажылаан.

Мычаарга шүлүктүн нитизин-биле алдыр чечен мергежил четпес.

К. Салчактын «Авамга» деп шү-лүктө революция мурунда тыва аяныч ажал-икин өстүрүр дөш канчар оралашкы чоранын иле-редир деп болган. Шүлүктүн утка-ын авторун шүлүк тургузууну та-лазы-биле билинин четишкенде кылды көртүсүткен. Оң уг-шин, ажалгаан арзы-даа мурунда ала-га тураскаалан шүлүктөрдүн ол-заланас.

«Хар четишкен огул мен
Хонь орта суп алган».

—Бо одурууларын ажал үжү-ктөри дең-даа болза, аге азы өөлүгү ажал үжүктөри алынашпайн тура-рында шүлүктөсө.

Чая-Хадун Ленин аттыг колхоз-та Өлчөй-оолдун шүлүктөрүнн те-мазы яны-бүтү болган оң мерге-жил өтүп кел чыдарын демтеге-ле чогуур. Оң шүлүктөрүнө ав-торун чара арга-мергежил дөш оралашкышкын илден. «Сакты бердим» деп шүлүктө ынактыктын Тыванын казар байлаан шилчиген анык геолотун ажал-амыдыра-лы-биле холбоп турган, мергежил илереткен.

«...Уе дүштен чаштып чыдар байлактарын

Танып, тынчыр мөн ынак айтканга-ла

Ур-ле боду. Шыны керек —

Эгиннерин аар чүгү шылатса-даа,

Эрес чанын кайын салыр,

Бүзүрөм мен.

Бо одурууларда бердинте, арыг сөсткү-сагыштын чиректин ханы-зында илереткен.

«Бурул, харыг тайга шыч-шыны кырадым теи,

Булууттарга чергештир басып чор боор».

Бо ийн одуругну номчулуга-ла анык геолот бистин мурвуушта көстүп келер.

Өлчөй-оол «Хүндүлөр мен» деп шүлүктө өт-бүдүлүн эр ээл херө-жөн ээште аал-саан ажал кылы-

рынга дуулажыр дугайында шын айтыргын көдүргөн. Өт-бүдүлүн чамдык эр ээлери кадайынын ажалы-гына дуулашкан, ажал штыг эр-тирип каан, дүжүмөстөгү хөлөстөн чыккылар, ыныг кижилерин ав-тор бодуун шүлүктө көчүлүп көр-түскөн.

«Эргимини хүндүлөр мен.

Херек болза —

Эгешин чок даараныр, пашта-ныр мен.

Мычаарга шүлүктүн сөс-до-маан шын шилип алабындын илеретсе чогуур утка куу денел-де болган шооду хевирин шыкы-ган. Чалга, арагыч кижини бу-жар арын-нүгүн илеретпейн ту-рар.

Арапчорун «Сактын чордун»,

«Дук болган ужуражылга» дөш шүлүктөри база-ла ынактык дугайы. «Сактын чордун» деп шү-лүктүн бирги күлөдү мындыг:

Уагү ишче чоруп турдуң

Ужурашкан үлөп каан мен,

Уагүлэн чок өргим арын

Уагүлэндин ыраактаан.

«Ужурашкан» деп өстү нити бидишкен уткаже кижилеринден номчулугун мурунга тыныкты-сыг айтырыг тургустунуп келер.

Мычтарын бирги ужурашканы ол-бе, азы мурунда таныш турган бе? Ол тодаргай эвес айтырыг ынак-шынын бижыны, ханын биле алы-рынга моондак апарган. Кижини ынакшынын, найырагынын, са-гыш-сөсткүн, өөрүшкүзүн иле-редир нарын болган берге.

Устүндө шүлүктө айтканымын нити четпес өскө шүлүктө база бар боду турар. Автор бодуун арга-мергежил бидер дөш ажал-давайн турар дөш бидириг.

«Чымак салгын сырынналган»,

«Аярга өйлөткөш», «Херек-чүрөөм саргыг берсө», «Ийн ка-раам уткүй көрдү» деп одуруулар база хоолга болган харын чамдык-тары авторун «Сактын чордун» деп шүлүктүн дүжүртүгөн.

Уагү-Хенкин Жадов аттыг кол-хозта Биче-оол «Калы чор мен» деп шүлүктө ажалдан ойлаар, чалгааларын шоодар болаан. Эри-нин ажал-чаны меделеринде хевэр чалга кижини дугайын көргүзүп чөрүп, ол кижини «бүтпес» бола-дыг кылып, өскө-биле чугаалаарга аңгынын дайыны кылдыр саяаг бөс. Ол чалгааны аңгынын дайы-ны кылдыр саяаг барымаа авторун шүлүктө чок. Мычаарга шү-лүктүн кол уткаын, оң кижиндиги-лиг дөш илереткен барган.

Бо сайгарылгада көргөн шүлү-ктөрдүн авторларын нити чет-пези болза, оларын чогаалыкын мергежил дөш четпес ажалдан турары. Оң көсүк чижөн үстүнө кирген шүлүктөрдө айткан. Ав-торунун шүлүк бүгүндөшкө тыва шүлүктөрүн дөш чыдар ге-зинде, чөрби чыл бурунгаар бижип турганы шүлүктөрдүн чамдык одуруулары өскөргө чокка ажал-латынын турар. Идыг чымын сөстөрдө тургустунган чалгааран-чыг шүлүк—номчулугун сонуу-галын чаалап албас. Бир өөс чаа, солун, урал-чечен, алындылгелит чогаалды тургузар дөш авторлар боттарынын чогаалык арга-мер-гежил бидин, амыдыралын ха-нызынче шымын кирип, хүн бүрү-нү жөжүдөшкөн чымын калбас ужуруг.

В. ШАРАВИН.

Ниитинин чурумун хажыдар чоруктар-биле демиселди күштелдирер

Өвүр райүскөмүн чамыда административ комиссияны ниити-нин чурумун хажыдар чамдык кижилер-биле демиселди сөөлүгү үдө-өлөө күштелдирер турар.

Ниитинин мал ажылында бы-жыг чөм суурну тургузарынын илжиг-түлүс үезинде хүндүс арагалал азы арагалар чоруткаа колхозчу-ларын хандыкшыдып чорутуу чам-дык кижилерин комиссия илереткен болган оларга чотуур көзөңчөн күштелдирер.

Чижэ, хамааты Дамчан-оол ту-дуга ажалдап турган, тургачу арагалал келген. Мурнунда ону сүр-

ган, сагындарып турган болза-даа чотуур түндөш ол кылбаан. Ажал-га хүнтү-не эришкүчү чотуур үр-гүчүлөп келген. Администрация ко-миссия чонун кириген чотуу-далын барындааган, Дамчан-оолду 100 рубльге торлап, хемет көргө-скөн. Хамаатылар Даш-оол, Баян-Саң, Доклак-Көк оларын ажал үе-зинде арагалал турганынын дугайында хомаалдарын администрация комиссия база көргөн болган ол кижилерин шымын сагындаргы-лаан сөөдө олар өттинип, чаалап турар апарганнар.

С. СЕДЕН.

ШКОЛАЛАРДАН МЕДЭЭЛЕР

Тайды районун «Элегес» совхоз-та чеди чыл школына 1959—1960 өөредилге чылынга белетелди өскө чорутканында ам школынын сеп-телген доостун турар. Шылаанын бүгү класстарын, интернатты, сто-лованын чугаалаан, стол, сандыг, партааларын буураан. Практиктик кичиле өрттирер дарынаар болган чазылар өөредилге бүртүгү-биле дөсөө. Онда чотуур 55 тонна ха-мур дапты болган 130 кубометр кыштык школына чанында дүжүрүп алган.

С. ТАНЗЫН-ООЛ.

Тес-Хем районун «Чолураа» колхозта 7 чыл школынын сеп-телгенге Очу-оол, Хомай, Анай, Сиризмаа олар өскө ажыдааннар. Олар баштай школына бажынын шү-лүктүрүлал, малтангал, ам интер-натты доостун турар.

Чая өөредилге чылында школы-нын олар ылы сөөртүлгелен чоруд-бооп көрө чарын алган хире-зинде-ле «Чолураа» өрлөтүгү баш-тар чери (даргаз Биче-оол) бө-гүнгө чедир-ле ылы сөөртүлгелен багай организастан келген.

Х. НАН-ООЛ.

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Эрани районун школына өөредилге чы-

Чоокта чаа Чөөн-Хемчик районун «Хорун-Даг» колхозунун малчынаарга колхозта партия организациянын секретары Лю-длоп СЭКП ТК-нын июль Пленумун кийгырынын болган Совет Эвилелинин составына Тыванын киргенден бээр 15 чыл оюнга чедишкенин ужуражырынын дугайында бесел кылган. Ол бесе-да үезинде колхозтун эң өскө хойжуу Кижэе облүскөмүн «Областын дээр хойжуу» деп билин тыыскаан. Эш Кижэ бижикти ап турган, моон сонгаар өскө ажалдар дугайында бедиткен хүлээлгени алган. Ол бо чымын бир иртте 3,5 кү дүктү кырып алган.

Чурукта: эш М. Кижэнин «Областын дээр хойжуу» деп бижикти ап турары.

Сөзү болган фотозу О. Сандоону.

Архив херээн экижидеринге профэвилелдеринин ролю

Коммунист партия болган Совет Чазак күртүлгө архивтерин чурум-чударынын херээнге уагүг кичөөн-гейин салып турар.

ССР-ин Министрлер Чөвүдөли «Министерстволарын болган ве-домстволарын архив материалдарын кагааларынын база ажыкчалары-нын чурумун экижидер хеметелер-нин дугайында» доктаалды 1956 чылдын февраль 7-де үндүргөн. Ол доктаалды дүзүлүгү бүтү албан чөри-ни, организациялар болган бодуу-дуга архив документтерин чурум-чудар, архив албан чөрилерин бажы-биле хандырар, документ материал-дарын бүтү талазы-биле ажалла-рынга таарымчалыг байлааларын тургузар ажыды 1956—57 чыл-ларда доозар ужуруг турган.

Ону чедишкенин боттандырыны-биле облүскөм 1956 чылдын июль 21-де тускай ниитинин үндүргөн, архив материалдарын чурумчударын 1956—57 чылдарда доозарын албан чөрилерин, бодуу-дугаларын уту-тукчуларында хүлээлдерген. Бо ажалдыг чугулазын үнелеп көргөш,

быз документтерин кагаалары-нын, оларын үчүлүк тургузарынын болган ажаллаарынын харымсал-тамын билген, областын болган рай-оннарын дыка хой ужуруг ажал-дакчылары облүскөмүн үстүндө айткан доктаалын өскө күстөткөн-нөр. Дыг экспедициянын өргөлөн (архив талазы-биле харымсалтамы эш Макалова), Кызылдын II учас-токтун ууус суу (эш Федоровская), областын кезе алектө чөри (эш Симанов), областын өмгөлөн чөри (эш Балчы-оол) болган дыка хой өскө-дө организацалар бо талазы-биле чедишкенин ажалдан келген.

И. ДОЖУ.

Мычаарга областын архив ажал-агымында уагүг четпестер ан-даа үргүчүлөп турар. Ол чорутуу кол чылдагааны болза архив до-кументтеринин уагүг-дуузынын дугайын чамдык уагүгүчү ажал-дакчыларын чедир билбейн тура-рында болур. Чижэ, областын ка-дык кагаалал кидишкени архив ка-дизинин ажалдакчылары чөвүлө хурааларын ийн уаа чымылдыр-ган турда-ла, ол албан чөринин уагү-гүчүзү эш Любимов архив докумен-тилерин чурумчутууан. Облпроку-ратура (эш Даван), мал өм-нелгенин бактериологтук лабора-торияда (эш Макалов), областын статистика өргөлөндө (эш Исо-ников) болган өскө-даа чамдык чө-рлөрдө архив документтерин ама-га чедир эмгелеттинген турар.

Архив ажалын чугулаан көрбөс чорутуу фактылары чамдык райо-нарда база илереп турар. Районнар аразында архивтер өргөлөшкөрин өскө ажалдарга ажаллаан, чазак-тын доктаалын чамдык уагүгүчүл-дар хандыктын туралар. Барымы-Хемчик райүскөм районнар ала-зында архив өргөлөшкөн эш Хап-тулаевти райүскөмүн кассирин бодуруп алган турган. Ол кижик Бай-Тайга районда архив ажалын хыма

контрольдаар хүлээлгелит турар-ла, Барымы-Хемчик райүскөмүн уагүгүчүлүгүн өскө ажалында дуу-лашпайн келген.

Бай-Тайга, Тожу, Өвүр, Тес-Хем, Эрани райүскөмнарнын архив до-кументтерин ажалда чедир чурум-чуваан чорук ол райүскөмнарнын уагүгүчүлүгүнүн документтеринин экижидерин чугулаан көрбөшүн то-даргай керетчелен.

ССР-ин Министрлер Чөвүдөли-нин 1958 чылдын август 17-де ба-дылааны «ССР-ин Бүтүе архив-ини фонддарынын дугайында» Дүргүнүн үчүнгө хөдөштыр «Архивтерин ажал-чорудулаан экижидер херекке профэвилел органи-зацияларын хирелеткен дугайында» доктаалды ВЦСПС-тин секретариаты 1959 чылдын январь 17-де хүлөп алган. Ол Дүргүнүн архив документтерин кагаалар, ажалдаар болган экижидер дугайы-нын айткан келген бодуун ажал-дыг уагүгүчүлүгү бодууларын, херек өмгөлөшкөрин экижидеринче, пен-сия хандыкчалыгына хөдөштыр ажалды чоннарын хой улаада хө-рөгөн турары деп состав дугайында материалдарын бүтү кагаалаан кылып хандырылгө профэвилел организацаларын өскө кичөөн-гейин утаандырышкан, архив до-кументтерин чотуур нителде дүзү-лүк кагаалар болган ажалдаар хеметелери алдыр база бо ажалда контроль күштелдирерин профэ-вилелдеринин төл, республика, край болган областы комитеттеринин чө-вүлөдөргө хүлээлдерген док-таалда айттыл турар.

Устүндө айткан доктаалды боду-ну ажалында уагүгүчүлүгү бодуурун, хүлөп алышкан. «Архивтерин ажал-чорудулаан экижидер херекке профэвилел организацалары-нын киркалгелин дугайында» доктаалды профэвилелдеринин об-ласты чөвүлелин президиуму 1959 чылдын июль 21-де хүлөп алган. Албан чөрилерин, организацияларын болган бодуу-дугаларын ажалдарын контрольдаарында, оларын херек эмгелелин чорударын профэвилел месткомнарнын профэвилелдеринин ол доктаалда айткан. Албан чөрилеринде болган бодуу-дугалар херек өмгөлөшкөн, архив херээн чорудулаанын дугайын өй-өйдө хынаар болган архив ажалын дугайында айттыргаларын профэвилел месткомнарнын хура-лардында, ажалчын, албан-хаакчы-ларын нити хурааларында чуга-лажырын практикаларын доктаа-ла база айткан.

Албан чөрилерин, организа-цаларын болган бодуу-дугаларын архивтерин ажал-чорудулаан экижидер талазы-биле боттарынын мурунда салдыган уагүг сөрүлганы боттанды хеметелери алырн профэвилел месткомнар дари эгелөр ужуруг.

А. ШЕСТЕРИКОВА,

облүскөмүн ИХЗ-ин архив кидишкенин начальниги.

ССР-ин улус ажал-агынын чедишкениннелелделгенде

Совет энергетиканын күчүлүг хөгжүлдөзү

Чурттуң алектрификация—тех-никтиг дөшлөгөндө дүгүтүр болур. Бодуу-дугаларын комплексит механизаторларча болган автома-тизацаларча совет улусту СЭКП ТК-нын июль Пленум кийгырган. Уагүг ажал-агынын техниктиг улам чөпсөлгөшкөнинин тала-зы-биле партиянын XII съездинин болган СЭКП ТК-нын июль Пленумун ажалдап кылган он уагүг програманын боттандырыны-ла кол рөз энергетикага хамаар-жып турар.

«Коммунизм — ол дээрге Совет эрге-чарырга бугу чурттуң элек-трификацияны катканы ол болу» — деп Ленинни бо өстөри «ССР-ин электрификация» павильонун ате залында бистин Төрөн чурту-вустун эң уагүг картанын кы-рында бижиттинген. Владимир Ильич Ленинни уагүг чалга дүр-тү-хевирин картанын мурунда сиили кылган, оон кожазында тускай стениде—1920 чылдын январьда В. И. Ленинни Г. М. Бржеславскийге бижкен чагаа-зынч фотохолостун. Төрөн чурту-вустун келер уагүг үезинде В. И. Ленинни ханм илелги ол чалгад илереттинген. «...Уагүгүрү-даа, чер ажалдыг-даа бүтү Россияны 10—20 чылдарда электрилик кы-лыптар бис»—деп, ол бижкен. «40 (бир өөс кича чедирин шыдава-

зымыса 200) верста хемчээлге алектри өтпери-биле бүгү чуртуу шыва алыр» төлөздө, торф, суг, сыланч, хөмүр даш, нефть-биле ажалдар 20—30, а харын-даа 30—50 алектростанцияларын 10, а харын-даа 5 чылдарын дүргү-зү-даа тууду тургузарын мычаарда Владимир Ильич күзеп турган.

Сагыш-сезимди сөргөдир ханык-тырын келер баштыкчынын бо өстөрин дөшлөгөшкөн өөрүчүлери номчулушкан, ажалдап турар бол-ган шүлүктүн турар чымыдыга күжү-биле ажалдаар болган гидро-электростанцияларын база алектри дамчыдыгынын шүлүктөрүнүн ыла-галар демдектери-биле сырый шыгыгын чуртун бистин хүне-ринисте катканын магадап көрүп туралар.

Чымыдыга күжү-биле ажалдаар болган гидроалектриг күжүлүг хой-дөй электростанциялар чеди чылдын планын дүзүлүгү туртуулу турар. Оларын Волгада болган Днепрде, Сибиринин күчүлүг хемнеринде бү-дүн болган гаж хевирин база чик өртөткүг суук олар чүдүлөрдүн бар районнарында тууду турар. И-дыг алектростанцияларын туудуун экономикал район бүрүзүгүн то-доргай байлаары, алектри күчү-зүгүн чалгыстыг хемчээлгелит ча-рыггаларын эң ээзекчидерин болган

тударынын камналгалын барым-даалашышкан боттандырып турар. Чеди чылдын төчүзүгө чедир чыл бүтүдө ССР-де 500—520 миллиард киловатт-шак алектрэнергия ажал-дап алдынар. Алектростанцияларын нити күчүзү 120—122 миллион киловатт болур, ол дээрге, 200 Дне-протестин күчүзү-биле денешкар!

Чеди чыл планын дүзүлүгү чурту-ту алектрификацияны кайгажык уагүг програманы энергетика тала-зы-биле бистин чүгүлүсү ама-га чедир кылдыган бүгү чүдүлөрдө оранчөк ажыг болуу турар. Ийн чыл эртен сөөлүндө, а харын-даа оон бешин дөшлөг

Совет чурункулар 33 шаңналдарны
алган

Август 3-те делегетийн уран чуруулга делегетийн хамгийнхна. Делегетийн жирийн ол солуу бөрдүнд тунгалайн түдгүрт. Делегетке Совет Шийдлийнн чортууан ахылар 33 шагнаадырн болгаш мадгал шагнаадырн алган. Чуруулгаалам-биле бири шагнаадыр анык совет чуруулук В. Гаврилов «Чаахун» деп чурук дэвч алган, ол ычмак полшыа чуруулук Кравчик, алган чуруулук Сунин алар база

рыскалыгы секретарыны, культура болган амыдырал килдинини

3, редакторның ералакчыының, партияжи амыдырал килдизинин 23-54

дугадаг чөлөөлдөр болгон проф-
өвлөхлөдрийнчээр-чер-черде комитетте-
ри уулууданымшкынны чыскаалын
организастваарын ол программиз
саналзал

тынар деп туур дагызыларын ба
барым-герман профэвлеклинин кон-
ференцынын тавоодериге ГЛП
нин ол программазын килрег тү-
рүд